

СОДРЖИНА

1. ОПШТИ НАВОДИ	3
1.1. Користени кратенки	3
1.2. Сигурно користење на касата. Заштита на околната средина	3
1.2.1 Правила за монтажа и сигурно користење на касата	3
1.2.2 Правила за заштита на околната средина	3
1.3. Запознавање со касата	4
1.3.1. Надворешен изглед. Составни делови	4
1.3.2. Тастатура. Изглед и опис на одделните тастери	5
1.3.3. Дисплеј	5
1.3.4. Принтер	5
1.3.5. Оперативна меморија	5
1.3.6. Фискална меморија	5
1.3.7. Контролна лента на електронски носител	6
1.3.8. Даночен терминал	6
1.4. Функционални можности на касата	6
1.5. Интерфејсни можности	7
1.5.1. Работа со надворешен клиентски дисплеј	7
1.5.2. Работа со баркод скенер	7
1.5.4. Врска со компјутер	7
1.6. Напојување на касата	7
1.6.1. Напојување од електричната мрежа	7
1.6.2. Напојување од вградените батерии. Полнење на батериите	7
1.7. Потрошни материјали за работа на касата и нивна замена	8
1.7.1. Замена на хартиени ленти	8
1.8. Како да се користи ова упатство	8
1.9. Инсталирање и пуштање во употреба на касата	8
1.10. Видови документи издавани од касата	9
1.11. Достап до режимите на работа на касата	9
2. ПРОГРАМИРАЊЕ	10
2.1. Смисол на програмирањето. Основни принципи	10
2.1.1. Подрежими на програмирање	10
2.1.2. Функционални тастери	10
2.1.3. Програмирање на нумерички вредности	11
2.1.4. Програмирање на параметри	11
2.1.5. Програмирање на симболи (имиња)	11
2.1.5.1. Програмирање на имиња преку GSM тастатура	11
2.2. Програмирање на општи параметри и величини [Подрежим 1]	12
2.2.1. Општи параметри на касата	12
2.2.2. Системски параметри на касата	14
2.3. Програмирање на плаќања, име и курс на валута [Подрежим 2]	15
2.4. Програмирање на даночни групи [Подрежим 3]	15
2.5. Програмирање на оддели [Подрежим 4]	16
2.6. Програмирање на артикли [Подрежим 5]	17
2.6.1. Програмирање на баркод за артикал со скенер	19
2.7. Програмирање на оператори. [Подрежим 6]	20
2.7.1. Програмирање лозинка на оператор со баркод скенер	20
2.8. Работа со компјутер во режим на програмирање и читање [Подрежим 7]	21
2.9. Тестови на касата. Лозинки за пристап [Подрежим 8]	21
2.10. Bluetooth комуникација	22
2.11. Сетирање на дата и час	22
3. РЕЖИМ “ПРОДАЖБИ”	23
3.1. Достап до режимот. Функционални тастери	23
3.2. Основни принципи за работа во режим “Продажби”. Ограниченија и забрани	25
3.3. Примери - редослед на тастери	25
3.3.1. Регистрирање на продажби од оддел	25

3.3.2. Регистрирање на продажби на артикли	26
3.3.3. Продажба на артикли со помош на баркод скенер	26
3.3.4. Продажба на артикли преку рачно внесување на баркод (номенклатурен број)	27
3.3.5. Продажби со множење	27
3.3.7. Пресметка и печатење на меѓусума	28
3.3.8. Регистрирање на процентни попусти и зголемувања	28
3.3.9. Регистрирање на вредностни попусти и зголемувања	28
3.3.10. Регистрирање на попусти и зголемувања над меѓусума	28
3.3.11. Плаќање во готово без пресметка на курсур	28
3.3.12. Дополнителни видови плаќање. Мешано плаќање. Пресметување на курсур	29
3.3.13. Работа со валута. Пресметка на суми. Плаќање. Избор на курсур	29
3.3.14. Издавање на “СТОРНО” сметка	30
3.3.15. Службено внесување и изнесување на суми	30
4. ОТЧИТУВАЊЕ НА КАСАТА	32
4.1. Избор на режим	32
4.2. Дневен финансов извештај на касата. Извештај по Оддели	32
4.3. Извештај по Оддели	33
4.4. Извештај по Артикли. Прегледи по Артикли	33
4.4.1. Извештај по артикли во режим “Извештаи Z”	33
4.4.2. Прегледи по артикли во режим “Извештаи X”	33
4.5. Извештај по Операторите. Прегледи по Оператори	34
4.5.1. Извештај по операторите во режим “Извештаи Z”	34
4.5.2. Прегледи по оператори во режим “Извештаи X”	34
4.6. Примерни извештаи:	34
4.7. Извештаи на Електронската Контролна лента (ЕКТ)	34
4.7.1. Општа информација	34
4.7.2. Примерно печатење на извештај на ЕКТ	35
5. ИЗВЕШТАИ ОД ФИСКАЛНАТА МЕМОРИЈА	37
5.1. Избор на режим	37
5.2. Задолжителни извештаи од ФМ	37
5.2.1. Извештај од ФМ по зададени почетна и крајна дата	37
5.2.2. Извештај од ФМ по зададени почетен и краен блок	38
5.3. Службени извештаи од ФМ	39
6. ХАВАРИСКИ СИТУАЦИИ ПРИ РАБОТА со касата	41
6.1. Грешка во оперативната меморија на касата “НУЛИРАН РАМ”	41
6.2. Грешки во фискалната меморија на касата	41
7. ГРЕШКИ И БЛОКИРАЊА ПРИ РАБОТА со касата	42
7.1. Пораки испишувани на дисплејот на касата	42
7.2. Пораки за грешки и блокирања, печатени на принтерот	43
7.3. Блокирања при програмирање	44

1. ОПШТИ НАВОДИ

Овој документ е наменет да го запознае корисникот на касата со можностите, како и со правилата за сигурно користење. Упатството ги содржи сите неопходни информации за програмирање, регистрирање на продажби и отчитување на уредот.

1.1. КОРИСТЕНИ КРАТЕНКИ

ФА	- Електронска каса со фискална меморија (фискален апарат)
ФМ	- Фискална меморија
ЕКТ	- Електронски Контролен Траг

1.2. СИГУРНО КОРИСТЕЊЕ НА КАСАТА. ЧУВАЊЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДИНА

1.2.1 Правила за монтажа и сигурно користење на касата

- Не инсталирајте ја касата близу до извори на вода и не ја мокрете со вода или други течности. Не инсталирајте ја касата на нестабилни површини, за да се избегне паѓање. Не инсталирајте ја касата близо до извори на топлина. Избегнувајте инсталирање на касата над вибрирачки површини или површини кои проведуваат вибрации.
- Напојувањето на касата да биде од ел. контакти со напон од 220V и фреквенција 50Hz. За напојување на касата користете само ел. контакти, кои што одговараат на стандардите. Ако контактот не одговара на барањата, повикајте електротехничар. Ако користите продолжен кабел, тој треба да одговара на истиот стандард. Не вклучувајте електромотори, грејни уреди и други големи потрошувачи во истиот продолжен кабел. Не користете дефектен кабел на касата и не оставајте го кабелот на места каде што може да биде притиснат или нагазен.
- Не манипулирајте со внатрешноста на касата со метални предмети поради опасност од струен удар.
- При ставање на хартија не допирајте ја термоглавата на печатачот. Тоа може да доведе до трајна повреда или до неправилна работа на уредот.
- Исклучувајте ја касата од електричната мрежа пред да ја чистите и не користете агресивни препарати.
- Не се обидувајте да ја поправате касата сами. Во случај на проблем обратете се на сервис.
- Исклучете ја касата од мрежата и обратете се на сервис во следните случаи: ако напојувачкиот кабел на касата е повреден; ако касата е полиена со течност; при механичка повреда на касата; ако касата не функционира нормално.

1.2.2. Правила за заштита на околната средина

• Етикетата која претставува прекртана канта за губре, која што можете да ја видите на вашиот продукт, означува дека овој продукт не треба да се фрла заедно со обичните домаќински отпадоци. За заштита од евентуални штети над околната средина или човечкото здравје, Ве молиме, одделете го овој продукт од останатите отпадоци, за да се гарантира дека тој ќе биде рециклиран на еколошки сообразен начин. За повеќе информации за местата за собирање на отпадоци, Ве молиме, сврзете се со фирмата од која сте го купиле овој продукт.

1.3. ЗАПОЗНАВАЊЕ СО КАСАТА

Мобилните каси ДАВИД - С се фискални уреди, предназначени за регистрирање на извршените продажби во различни видови трговски објекти. Касата

има удобна тастатура и вградени дисплеи за операторот и клиентот, што дозволува јасно и правилно оценување на внесената информација преку тастатурата.

Вградениот принтер обезбедува издавање на јасни и читливи документи за секоја операција (продажба, сторно, извештај, внесување/изнесување на суми и т.н.) и "Easy Load" систем за лесно менување на хартијата во принтерот.

Касата работи со контролна лента на електронски носител, што дозволува чување на копии на голем број на документи, кои што можат да бидат отпечатени по потреба.

1.3.1. Надворешен изглед. Составни делови

Опис:

1. Тастатура;
2. Капак на принтерот;
3. Клиентски дисплеј;
4. Дисплеј за операторот;
5. Интерфејси -за врска со компјутер, баркод скенер;

1.3.2. Тастатура. Изглед и опис на одделните тастери

Тастатурата на касата се состои од 28 тастери, условно разделени на неколку групи:

Нумерички тастери: од **1** до **9** вклучително **0** и **.** - служат за внесување на нумеричка информација во касата;

Тастери за регистрирање на продажби: од **01** до **04** за оддели и **АРТ** за артикли;

Функционални тастери: сите останати, реализираат специфични операции со касата. Појаснети се подробно подолу.

1.3.3. Дисплеј

Касата има два алфанумерички дисплеи за операторот и клиентот, кои овозможуваат визуелно контролирање на работата со касата. За удобност операторскиот дисплеј е двореден со 2x16 знаци.

1.3.4. Принтер

Високобрзински и бесшумен EASY LOAD LINE-THERMAL принтер со резолуција на печатење од 8 точки/мм. и брзина до 70 мм/секунда.

1.3.5. Оперативна меморија

Неразделен дел од касата, која служи за помнење на регистрираните суми на продажбите, програмираните параметри и друга службена информација.

1.3.6. Фискална меморија

Во фискалната меморија се запишуваат сите податоци. Уништувањето или промената на тие податоци е невозможно.

1.3.7. Контролна лента на електронски носител (ЕКТ)

Контролната лента претставува променлив модул на енергонезависна меморија, предназначен за чување на копии на издаваните документи од касата. Печатењето на документи се извршува како за целата содржина на ЕКТ, така и за зададен дијапазон (од дати, од броеви на извештаи или броеви на документи).

Обемот на ЕКТ овозможува чување на минимум 20 000 000 реда во не повеќе од 999 999 документи. Кога ќе останат помалку од 30 000 слободни редови во ЕКТ, на крајот на секој дневен финансиски извештај се печати порака „НАБЛИЖУВА КРАЈ НА ЕКТ“, што покажува дека има потреба од замена на ЕКТ. При останати помалку од 5 000 слободни редови во ЕКТ не се допушта започнување на нов документ, со исклучок на дневен финансиски извештај со нулирање и запис во ФМ. Така се гарантира печатењето на сите документи сврзани со завршувањето на тековниот ден.

1.3.8. Даночен терминал

Даночниот терминал (ДТ) е вграден во касата. ДТ остварува оддалечена врска меѓу касата и УЈП, преку користење на преносна мрежа на мобилен оператор.

ДТ има вградена data SIM картичка, преку која што добива задачи.

1.4. ФУНКЦИОНАЛНИ МОЖНОСТИ НА КАСАТА

Касата ги поддржува следните кориснички регистри:

Даночни групи	4
Записи во ФМ	вкупно 1095 за дневни извештаи и специјални настани
Оператори	до 20 со програмирано име (20 симболи) и лозинка (до 6 цифри)
Плаќања	вкупно 5 со програмирани имиња (6 симболи) 1 основно Во готово (национална валута) 3 дополнителни (без курс) 1 валутно (со програмиран курс)
Оддели	40 со програмирани: име (23 симболи), цена, даночна група, параметар за вид на цената, параметар за вид на артиклот-македонски или не и единечна трансакција
Артикли	3500 со програмирани име (23 симболи), цена, припадност на оддел, параметар за вид на артиклот - македонски или не, параметар за вид на цената, залиха, параметар кој определува следење на количината и баркод (номенклатурен број)

1.5. ИНТЕРФЕЈСНИ МОЖНОСТИ

1.5.1. Работа со надворешен клиентски дисплеј

Алтернативно на местото на вагата може да биде вклучен надворешен дисплеј. Протоколот на размена се избира во режим Програмирање, подрежим 9.

1.5.2. Работа со баркод скенер

Касата поддржува работа со баркод скенер од тип USB кој овозможува брза продажба на артикли кои имаат баркод етикета по стандардите EAN13, EAN8, UPC-A, UPC-E, а во тоа и тежински баркод по стандардот EAN13. Касата автоматски го распознава типот на баркодот.

1.5.4. Врска со компјутер

Касата разменува податоци со компјутер во два основни режими:

Режим за програмирање и отчитување на касата. Тој е удобен, кога касата работи автономно, но е неопходно податоците за продажбите да се чуваат во компјутер.

Режим “ON-LINE” за регистрирање на продажби под управување на компјутер. Можни се два случаи:

1. **Водечка касата.** Во овој режим касата работи со надворешна база на податоци за артиклите. Секое дејствие на касата во режим “Продажби” се пријавува на компјутер, а информацијата за артиклите се бара при продажбата. Режимот дозволува работа со неограничен број артикли и можност за следење во реално време на процесот на регистрација.

2. **“ФИСКАЛЕН ПРИНТЕР”.** Во овој режим регистрирање на продажбите се извршува по иницијатива на компјутерот.

И во двата случаи касата ја задржува улогата во однос на обработката на податоците, сумите и чувањето на прометите.

1.6. НАПОЈУВАЊЕ НА КАСАТА

1.6.1. Напојување од електричната мрежа

Касата се напојува од надворешен адаптер 9.6V/ 2.75A.

1.6.2. Напојување од вградени батерии. Полнење на батериите

Касата работи со вградени Li-ION батерии 7.4V/2200mAh. Полнењето на батериите се извршува автоматски при вклучување на касата во ел.мрежата и трае околу 10 часа при истрошени батерии. При наполно наполнети батерии касата гарантира печатење на минимум 1500 сметки со по една продажба и минимум 12 часа во вклучена состојба. За да се осигури долг живот на батериите следете ги следните правила:

1. Секогаш полнете ги батериите до крај;
2. Еднаш наполнети, батериите повторно полнете ги после минимум неколку часови работа;
3. При запирање со употреба на касата за повеќе од 30 дена батериите треба да бидат демонтирани.

1.7. ПОТРОШНИ МАТЕРИЈАЛИ ЗА РАБОТА НА КАСАТА И НИВНА ЗАМЕНА

Во касата се користи термохартија со надворешен термочувствителен слој и со следните параметри:

Хартија:	Макс. Ø 48мм. ⇔ 57мм.
----------	-----------------------

1.7.1. Замена (ставање) на хартиени ленти

Касата го контролира постоењето на хартиена лента, а при немање и обид за печатење работата се блокира, а на дисплејот се испишува **КРАЈ ХАРТИЈА**

За продолжување на работата со касата неопходно е да се извршат следните дејствија, опишани чекор по чекор:

	Се отвара капакот на принтерот. Се подига лостот нагоре.
	Се вади крајот на старата лента, како и евентуално останатата шпула. Новата лента се чисти од лепечкиот слој, по што се поставува во гнездото за хартија со термочувствителната површина од долу.
	Слободниот крај на хартиената лента се повлекува, за да излезе нанадвор од гнездото.

	Се затвора капакот на принтерот, така што слободниот крај на лентата треба да остане меѓу капакот и капакот на принтерот.
	Се притиска тастерот , при што касата продолжува со прекинатата операција.

1.8. КАКО ДА СЕ КОРИСТИ ОВА УПАТСТВО

Користен е определен ред при претставувањето на функциите и можностите на касата, како што следува:

① Текстот од страна на овој симбол објаснува еден или друг поим, правило или функција.

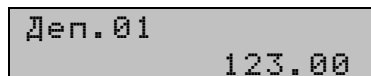
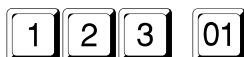

Текстот од страна на овој симбол појаснува што е неопходно да се направи, за да се реализира една или друга функција.

Пример: Текстот од страна објаснува што точно е покажано во примерот:

Редослед на тастери

Приказ

Текст кој го покажува значењето на внесената информација и реакцијата на касата.

1.9. ИНСТАЛИРАЊЕ И ПУШТАЊЕ НА КАСАТА ВО УПОТРЕБА

① Инсталирањето на касата претставува програмирање на задолжителните реквизити на сметката, параметрите на даночните групи, како и желаните параметри на артиклите, одделите, операторите и т.н.

① Пуштањето во употреба (фискализацијата) претставува процедура за активирање на фискалната меморија на касата. Се извршува од претставник на сервисна фирма.

1.10. ВИДОВИ ДОКУМЕНТИ ИЗДАВАНИ ОД КАСАТА

① Сите документи издавани од касата имаат заглавје кое содржи податоци за фирмата и објектот и краен дел кој содржи дата и час на издавањето, како и индивидуалните броеви на касата и на ФМ.

① До моментот на пуштање во употреба сите документи издавани од касата немаат фискално лого. Информацијата за прометот се памти само во оперативната меморија на апаратот.

① По фискализација, клиентските сметки, сторно сметките, дневните финансви извештаи со нулирање и запис во фискалната меморија и извештаите на фискалната меморија на крајот на сметките имаат **“ФИСКАЛНО ЛОГО”**. Информацијата за прометот се запишува во фискалната меморија на апаратот.

① Освен информација, оформена во документи (сметки), касата печати и друга (службена) информација во режим “Програмирање” и при автодијагностика. Таа информација не е оформена во погоре посочениот формат (нема заглавни редови, реден број и т.н.)

① Во ова упатство ќе бидат разгледани примери за фискализирана каса.

1.11. ДОСТАП ДО РЕЖИМИТЕ ЗА РАБОТА НА КАСАТА

Преод меѓу режимите за работа со касата се остварува преку тастер / (избор на режимот) и внесување на соодветната лозинка од тастатурата.

Лозинките можат да бидат сменети во режим “Програмирање”. При заборавена лозинка за режим “Програмирање” обратете се на сервисната фирма.

Режимите за работа и лозинките по подразбирање се:

Режим	Приказ при избор	Лозинка
“Продажби” регистрација на продажби и др.	Продажба : -----	0=
“Извештаи Z” извештаи со нулирање	Извештаи Z : -----	11111
“Извештаи X” извештаи без нулирање	Извештаи X : -----	22222
“Програмирање” програмирање на касата	Програм : -----	33333

2. ПРОГРАМИРАЊЕ

2.1. СМСОЛ НА ПРОГРАМИРАЊЕТО. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

- ① Програмирањето на касата претставува сетирање на касата преку задавање на вредности и параметри, така да работата со неа да соодветствува на конкретното работно место и потребите на корисникот.

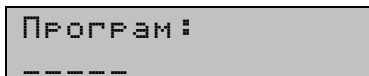
Пример: влез во режим “Програмирање”:

Редослед на тастери

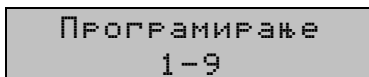
Приказ

Избор на режим “Програмирање”.

Дисплејот покажува дека касата се наоѓа во режим “Програмирање” и очекува избор на подрежим.

2.1.1. Подрежими на програмирање

- ① За удобност програмирањето е разделено на девет основни подрежими, пристапни со притискање на соодветен тастер:

- програмирање на општи за параметри и величини;
- програмирање на плаќања;
- програмирање на даночни групи;
- програмирање на оддели;
- програмирање на артикли;
- програмирање на оператори;
- комуникации во режим на програмирање и отчитување;
- тестови на касата и ресетирање на лозинки за пристап.
- подесување на комуникациони параметри.
- сетирање на дата и час.

2.1.2. Функционални тастери

Во сите подрежими на програмирање тастерот има смисол на откажување на започната операција и враќање на претходно мени.

Во сите подрежими на програмирање тастерот печати помошна информација и/или информација за програмираните параметри.

 Во подрежимите до (плаќања, даночни групи, оддели, артикли, оператори) тастерите и соодветно ја зголемуваат/ намалуваат тековната позиција (плаќање, даночна група, оддел, артикал или оператор).

 Останатите функционални тастери се дефинирани за секој подрежим одделно. Општо правило е внесувањето на нумеричка вредност и притискањето на даден функционален тастер ја програмира соодветната величина, притискањето на тастерот без да е внесена нумеричка вредност визуелизира вредноста на соодветната величина.

2.1.3. Програмирање на цифрови вредности

 Внесувањето на нумерички вредности се извршува со помош на нумеричките тастери од до вклучително и и притискањето на соодветниот функционален тастер.

2.1.4. Програмирање на параметри

 Програмирањето на параметри се прави преку притискање на бројот на параметарот и притискање на или преку друг специјално наведен тастер. Промената на параметарот се прави со повторно притискање на тастерот.

2.1.5. Програмирање на симболи (имиња)

 Програмирањето на имиња се врши во специјален подрежим, во кој што се влегува со функционален тастер (најчесто или друг специјално наведен).

2.1.5.1. Програмирање на имиња преку GSM тастатура

 Овој режим на внесување на симболи е разработен по пример на тастатура на мобилен телефон.

 Секој тастер од нумеричката тастатура соодветствува на неколку знаци кои што се избираат со многократно притискање на соодветниот тастер.

 Дефинирани се тастери за превклучување меѓу големи и мали букви, како и меѓу кирилица и латиница. На дисплејот лево се визуелизира индикатор за режимите.

 За олеснување се предвидени и дополнителни “редакторски” тастери. По внесувањето на симбол, курсорот се преместува во десно. Внесувањето

завршува со притискање на тастерот . Во случај текстот да треба да се измести на десно, задолжително се внесуваат неопходниот број празни симболи, кои претходат на самиот текст. Празните симболи од десно на текстот не е неопходно да се внесуваат. Симболот “^”, го определува следниот внесен како двојно широк. Овие симболи се печатат двојно широки, но се визуелизираат на дисплејот на начин на кој што се внесени.

 При програмирање на редовите од оформувањето на сметката има предвидена можност за центрирање на внесениот текст. По завршување на внесувањето има

прашање дали внесениот текст да се центрира. Се потврдува со тастерот , а при отказ се притиска кој и да е тастер.

Табела на тастерите во режим програмирање на имиња: преку кодна табела

Функција	тастер
Преместување на курсорот во лево ←	
Преместување на курсорот во десно →	
Додавање на симбол Insert	
Бришење на симбол Delete	
Бришење на претходен симбол ←	
Позиционирање на курсорот на левиот крај Home	
Позиционирање на курсорот на десниот крај End	
Превклучување меѓу мали букви, големи букви и цифри: Индикатори: абв, Абв, АБВ, abc, Abc, ABC, 123	
Специјални знаци: . , ? ! ' " # \$ % & @	
Превклучување меѓу кирилица и латиница Индикатори: CYR, LAT	
Потврдување на внесениот текст Enter	

Симболна тастатура

Keys	7	8	9	4	5	6	1	2	3	0
CYR	А Б В	Г Д Ѓ Е	Ж З С И	Ј К Л Љ	М Н Њ О	П Р С	Т Ќ У	Ф Х Ц	Ч Џ Ш	
LAT	A B C	D E F	G H I	J K L	M N O	P Q R S	T U V	W X Y Z		

2.2. ПРОГРАМИРАЊЕ НА ОПШТИ ПАРАМЕТРИ И ВЕЛИЧИНИ [ПОДРЕЖИМ 1]

2.2.1. Општи параметри на касата

Функционални тастери

Тастер	Функција број тастер / тастер	Опфат вредност по подразбирање
	Задава / покажува процент зголемување	Вредност од <u>0.00</u> до 99,99
	Задава / покажува процент попуст	Вредност од <u>0.00</u> до 99,99

	Задава / покажува број касово место	Вредност од <u>0001</u> до 9999
	Задава / покажува почетни цифри за тежински баркод	Вредност 28
	Задава / покажува почетни цифри за операторски баркод	Вредност 27
	Покажува / промена на вредноста (потврдува промената) на системски параметар со избран број	Променлива НЕ или ДА <u>според следната табела</u>
	Печати системски параметри	Според следната табела
	Печати опши величини: број касово место; индивидуални броеви на касата и фискалната меморија; процент на зголемување; процент на попуст; тежински баркод, операторски баркод	

2.2.2. Системски параметри на касата

① Преку системските параметри е можно конфигурирањето на касата според специфичните нужди на објектот и конкретното работно место. Сите можни системски параметри се опишани во табелата:

Број (изглед при печатење)	Појаснение за параметарот	Вредност подразбирање
05 ДЕЦИМАЛ. ТОЧКА	Работа со цели или децимални броеви. Внимание!!! со промената автоматски се преобработуваат сите програмирани цени (на пример цена 10,00 станува 1000 и обратно). Бара потврда.	ДА децимални броеви од вид 0,00
06 ЗАДОЛЖИТЕЛНА СУМА	Задолжително внесување на сума пред плаќање	НЕ не се бара
10 ON LINE	Задавање на режим на комуникации со компјутер во реално време	НЕ комуникации само при програмирање и отчитување"
11 ФИСКАЛЕН ПРИНТЕР	Активирање на режим "Фискален принтер" Внимание!!! можен само во варијанта продавница. При промена од НЕ во ДА. Бара потврда.	НЕ не е активен (ако П10=ДА, водечка касата)
13 ВАЛУТА	Работа со валута	НЕ
15 ЗАБР. СЛОБОДНА ЦЕНА	Забрана за работа со слободно внесени цени на артикал	НЕ дозволен
16 ЗАБР. ЗГОЛЕМ./ПОПУСТ	Забрана за давање на попусти/зголемувања	НЕ дозволен
17 ЗАБРАНА ДЕПАРТМЕНТОТ	Забрана за продажби по оддели	НЕ дозволен
20 ПЛ 1-3	Функција на тастер определува работа како подмени за дополнително плаќање 1,2 или 3	НЕ директно плаќање 1
21 D4 04-40	Функција на тастер определува работа како подмени за продажба од оддели 01 до 40	НЕ директна продажба по одделот
22 АВТ. ЗИМНО/ЛЕТНО АЖУР.	Автоматско подесување на часовник на летно/зимско време- сервисна функција	ДА Автоматско подесување
26 АВТОМАТСКИ ИЗЛЕЗ	Автоматско ослободување на касата за друг оператор по завршување на сметка, касата излегува во режим очекување на лозинка	НЕ
27 НОМЕНКЛА- ТУРАТА БРОЈ	Забрана за проверка на контролна сума при внесување на баркод. дозволува користење на баркод на артиклот, како номенклатурен број, без ограничување за должина и формат	НЕ контр. сума се проверува
29 ФМ СО ТАСТАТУРА	Режим Фискален принтер со разрешена продажба на стоки од тастатурата. Позволува маркирање на продажби од тастатурата и од персонален компјутер	НЕ Продажби од тастатура

① **Внимание!!!** Системски параметар **П05 (формат на броевите)** претставува важна фискална карактеристика на касата. При промена, вредноста му се запишва во ФМ на касата, заедно со следниот дневен извештај. Препрограмирајте само при неопходност!

2.3. ПРОГРАМИРАЊЕ НА ПЛАЌАЊА, ИМЕ И КУРС НА ВАЛУТА [ПОДРЕЖИМ 2]

- ① Касата дозволува работа со пет вида плаќања со следните карактеристики:
- **основно 0** – одговара на тастер (се печати секогаш **Во готово**), а се визуелизира со програмираното име (по подразбирање - име на национална валута);
 - **дополнителни 1, 2 и 3** (со име кое може да се програмира и можност за забрана);
 - **валутно** (со име и курс кон основното плаќање и пристапно само при системски параметар 13 ВАЛУТА = ДА).

Функционални тастери:

тастер	Функција / Величина	Вредност по подразбирање
	Преминува кон следен, поголем број плаќање	До плаќање број 3 и после тоа валутно плаќање
	Преминува кон следен, помал број плаќање	До плаќање број 0
	Влез во режим програмирање на име на тековно плаќање	До 6 симболи 0 – <u>Денари</u> 1 – <u>Карта</u> 2 – <u>Чек</u> 3 – <u>Талон</u> <u>ЕВРО</u>
	Дозволува / забранува тековно дополнително плаќање	НЕ за забрана или <u>ДА</u> за <u>дозвола</u>
	Задава курс при избрана валута	Број од 0.000 до 999.99999 По подразбирање <u>1.95583</u>
	Определува параметар за курс на дополнителните плаќања. Се менува со неколкукратно притискање на тастерот	0- со пресметка на курсур; 1- Без курсур во; 2- Ограничено= на сумата на сметката
 	Печати информација за параметарот курсур на видовите плаќања	
	Ги печати програмираните параметри на плаќањата	

2.4. ПРОГРАМИРАЊЕ НА ДАНОЧНИ ГРУПИ [ПОДРЕЖИМ 3]

- ① Касата работи со четири даночни групи за ДДВ (А, Б, В и Г) со програмирливи вредности на даночните стапки (коефициенти). При регистрирање на продажба, прометот се собира кон една од даночните групи, според припадноста на одделот кон кој што припаѓа артиклот.

Функционални тастери:

тастер	Функција / Величина	Опфат вредност по подразбирање
	Преминува кон следна даночна група	До група Г
	Преминува кон претходна даночна група	До група А
	Задавање на даночна стапка на тековната даночна група.	Број од 0,00 до 99,99 (во %) А = <u>18.00</u> Б = <u>5.00</u> Во = <u>00.00</u> Г = <u>0.00</u>

	Ги печати вредностите на даночните стапки
---	---

- ① **Внимание!!!** Вредностите на даночните стапки се предвидени со закон. Променетите вредности се запишуваат во ФМ на касата, заедно со следниот дневен извештај. Препрограмирањето им се извршува само од авторизиран сервис!

2.5. ПРОГРАМИРАЊЕ НА ОДДЕЛИ [ПОДРЕЖИМ 4]

- ① Одделите се користат за разделување на прометот по општ признак. Во режим “Продажби” е можно регистрирање на директни продажби од оддел со програмирана или слободна цена.

Функционални тастери:

тастер	Функција	Обхват ст-ст по подразбирање
	Преминува кон следен, поголем број оддел	До број 40
	Преминува кон следен, помал број оддел	До број 1
	Задава / покажува текуш број оддел	1 до 40
	Влез во режим програмирање на име на тековниот оддел	До 23 симбола По подразбирање: <u>ОДДЕЛ.хх</u>
	Задава / покажува цена на тековниот оддел	<u>0.00</u> до 999999.99
	Задава / покажува даночна група на тековниот оддел	Број од 1 до 4, соодветно за А, <u>Б</u> , В, или Г
 	Забрана за директна продажба на тековниот оддел (нема определена даночна група). За да се дозволи одново досволно е да се програмира припадност кон дозволена даночна група.	
	Покажува / менува вредноста на параметар вид на артиклот	No Mac- странски артикал; Mac-македонски артикал.
	Покажува / менува вредноста на параметар единична трансакција (автоматски ја завршува сметката во готово при продажба)	Величина <u>НЕ</u> или ДА
	Покажува / менува вредноста на параметар вид на цената со која што може да се извршува продажба	0- Забранета слободна цена; 1- Дозволена слободна цена; 2- Лимит за слободната цена
 	Печати информација за параметарот за слободна цена	
	Печати информација за тековниот оддел - параметар единична трансакција (ЕД.ТР.) се печати само ако е ДА	

Пример: програмирање име и цена на оддел:

Редослед на тастери

Приказ

Избор на режим “Програмирање”.

Програм :

Избор на режим “Програмирање”.

Програмирање

1-9

Влез во подрежим програмирање на оддели. Тековен е првиот оддел.

Оддел 01

Цена: 0.00

Избор на оддел 4.

Департаментот04

Цена: 0.00

Влез во режим програмирање на име.

Име

ОДДЕЛ04

44 7 2 8888

Внесување на символите “К”, “А”, “Ф” и “Е”.

Име:

КАФЕ

Потврдување на внесеното име.

Оддел 04

Цена: 0.00

Програмирање на цена 10,50.

Оддел 04

Цена: 10.50

Оддел 04

Цена: 10.50

Печатење на програмираниот оддел.

2.6. ПРОГРАМИРАЊЕ НА АРТИКЛИ [ПОДРЕЖИМ 5]

- ① Артиклите се користат за лесно регистрирање на продажби на артикли или услуги по зададен број или баркод (номенклатурен број) со програмирана или внесена цена. Користењето на артикли овозможува следење на залихата за артиклите и услугите, како и групирање по оддели.

Функционални тастери:

тастер	Функција / Величина	Опфат вредност по подразбирање
	Преминува кон следен, поголем број артикал	До број 3500
	Преминува кон следен, помал број артикал	До број 1
	Задава / покажува тековен број артикал	1 до 3500
	Влез во режим програмирање на име на тековниот артикал	До 23 симболи По подразбирање: <u>ART.xxxxx</u>
	Задава / покажува цена на тековниот артикал	<u>0.00</u> до 999999.99
	Задава / покажува број на одделот , кон кој што припаѓа артиклот	<u>0</u> до 40
	Покажува / менува вредноста на параметар вид на стоката	No Mac- странски артикал; Mac-македонски артикал.
	Влез во подмени за залиха на артиклот задава количество; додава, намалува, Покажува / менува вредноста на параметар забранета продажба при недоволно на залиха Покажува / менува вредноста на параметар вид на цената со која што може да се извршува продажба	<u>0.000</u> до 999999.99 0 – не се следи количество 1 – забранета. работа со негат. кол. 2 – дозволена работа со негат. кол. 0- Забранета слободна цена; 1- Дозволена слободна цена; 2- Лимит за слободната цена
	Влез во мени за програмирање на баркод или номенклатурен број на артиклот; Потврдата е со тастер	8, 12 или 13 цифри баркод од тип: EAN8 EAN13, UPC-E или UPC-A; Ако параметар 27 НОМ.БРОЈ =ДА без ограничување во бројот на цифрите и формата - до 13 цифри
 	Брише баркод на тековниот артикал	
	Печати информација за тековниот артикал -баркодот се печати само ако е програмиран.	

Пример: програмирање на име, цена и припадност кон оддел на артикал:

Редослед на тастери

Приказ

Избор на режим “Програмирање”.

Програм :

Избор на режим “Програмирање”.

Програмирање

1-9

Влез во подрежим програмирање на артикли. Дисплејот покажува дека тековен е првиот артикал.

Артикал 00001

Цена: 0.00

Артикал 00006

Цена: 0.00

Избор на артикал 6.

Име

ART.00006

Влез во режим програмирање на име.

Име:

ПИВО

6 9999 777 7

Влез во режим програмирање на име.
Внесување на симболите “П”, “И”, “В” и “О”.

Артикал 00006

Цена: 0.00

Потврда на внесеното име.

Артикал 00006

Цена: 3.50

Програмирање на цена 3,50.

Артикал 00006

Оддел 02

Програмирање на припадност кон оддел 2.

Артикал 00006

Оддел 02

Печатење на програмираниот артикал.

2.6.1. Програмирање на баркод за артикал со помош на скенер

Се избира тековен артикал. Вклучениот и подготвен за работа скенер, се насочва кон баркодот на артиклот. При добро исчитан баркод се издава краток звучен сигнал, а вредноста на баркодот се печати. Касата не допушта еднакви баркодови за различни артикли.

2.7. ПРОГРАМИРАЊЕ НА ОПЕРАТОРИ. [ПОДРЕЖИМ 6]

Касата дозволува работа на max 20 оператора. По подразбирање касата работи со еден оператор со лозинка "0". Ако е неопходен поголем број оператори, прво треба да биде зададен нивниот број, а после тоа и имињата и лозинките за пристап.

Функционални тастери:

тастер	Функција	Опфат, вредност по подразбирање
	Задавање на број на операторите	Број од <u>1</u> до 20
	Преминува кон следен, поголем број оператор	До 20
	Преминува кон следен, помал број оператор	До број 1
	Програмирање на име на оператор	До 20 симболи по подразбирање: <u>ОПЕРАТОР хх</u>
	Влез во режим на внесување на лозинка на тековниот оператор	До 6 цифри (ако цифрите се помалку од 6, внесувањето завршува со) по подразбирање за оператор 1: лозинка:
 	Брише лозинка на тековниот оператор	
	Ги печати имињата на програмираните оператори	

2.7.1. Програмирање лозинка на оператор со помош на баркод скенер.

Се бира тековен оператор. Програмирање на операторски баркод се врши како при програмирање баркод на артикли со претходно составен баркод за соодветниот оператор. Касата не допушта еднакви баркодови за различни оператори.

При влез во режим регистрација се можни како рачно внесување на лозинката, така и читање на операторскиот баркод со скенер.

Баркодот за оператор се состои од 13 цифри. Толкувањето на цифрите на баркодот од касата е следното:

2 цифри – префикс на баркодот (се програмира во општи параметри на касата)

3 цифри – првите три цифри од саканата лозинка, поставени во обратен ред

2 цифри – остаток при делење со 100 на производот на претходните три цифри

3 цифри – следените три цифри од саканата лозинка, поставени во обратен ред

2 цифри – остаток при делење со 100 на производот на претходните три цифри

1 цифра – контролна сума на баркодот

Пример: Лозинка 123456, Баркод: 2 7 3 2 1 0 6 6 5 4 2 0 4

2.8. РАБОТА СО КОМПЈУТЕР ВО РЕЖИМ НА ПРОГРАМИРАЊЕ И ОТЧИТУВАЊЕ [ПОДРЕЖИМ 7]

- ① Во овој режим касата очекува команди по интерфејс. Приказот при влез во режимот е:

-- Line --

2.9 СЕТИРАЊЕ НА КОМУНИКАЦИОНИ ПАРАМЕТРИ [ПОДРЕЖИМ 9]

Во овој подрежим се избира:

- ② Bluetooth комуникација;

2.10. Bluetooth комуникација

- ① Во овој подрежим се избира работата на вградениот Bluetooth модул за врска меѓу касата и РС.

- вклучување/исклучување на Bluetooth комуникација

- програмирање лозинка за пристап до уредот;

2.11. СЕТИРАЊЕ НА ДАТА И ЧАС

- ① Сетирање на дата и час се допушта само при нулиран дневен финансов извештај.
- ① Не може да биде сетирана дата порано од таа на последниот запишан извештај во ФМ.
- ① При обид за сетирање на дата, поголема од тековната за еден ден се бара потврда преку повторно внесување.

Во основниот режим “Програмирање” се

притиска тастер , по што се внесува датата во формат ДД-ММ-ГГ и се

потврдува со . Се внесуваат само последните две цифри од годината. При коректно внесена дата се преминува кон внесување на час. Часот се внесува во формат ЧЧ-ММ и се потврдува со . Новите дата и час се печатат.

3. РЕЖИМ “ПРОДАЖБИ”

① Во овој режим се регистрираат продажбите и се собира прометот на касата.

3.1. ДОСТАП ДО РЕЖИМОТ. ФУНКЦИОНАЛНИ ТАСТЕРИ

Достап до режимот се прави со избор на режимот и внесување на лозинка.

 Кога лозинката е со 6 цифри, внесувањето завршува со внесување на последната цифра, а кога лозинката е со помал број цифри, внесувањето завршува со тастер . При правилна лозинка касата влегува во режим продажби, а при грешна автоматски се преминува кон ново внесување.

 Лозинката на оператора може да се внесе и со баркод скенер, ако претходно била програмирана од идентификациониот баркод на операторот.

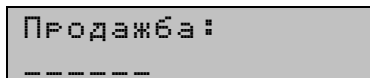
Пример: влез во режим “Продажби” со лозинка со една до шест цифри:

Редослед на тастери

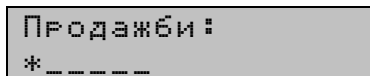
Приказ

Избор на режим “Продажби”.

Внесување на лозинка “0”.

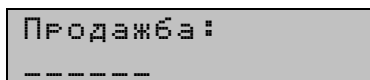
За момент се испишува бројот на операторот.

касата е во режим “Продажби”.

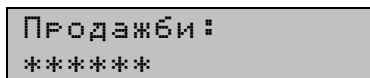

Излез од режимот на тековниот оператор.

123456

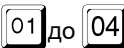

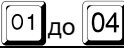

Внесување на лозинка “123456”. За момент се испишува бројот на операторот.

касата е во режим “Продажби”.

Функционални тастери:

тастер	Функција тастер	Функција број тастер
	Изчистване на грешка	
	1) Прво притискање - Пресметување и печатење на меѓусума во сметката 2) Следно притискање Препресметка и покажување на сумата алтернативно во валута и во готово (само при П13 = ДА)	
	Регистрирање на продажба од оддел од 1 до 4 со програмирана цена	Регистрирање на продажба од оддел од 1 до 4 со зададена моментална цена
 	Регистрирање на продажба од оддел од 5 до 8 со програмирана цена	Регистрирање на продажба од оддел од 5 до 8 со зададена моментална цена
	Регистрирање на продажба од оддел со програмирана цена (следува избор на оддел со број од 01 до 40)	Регистрирање на продажба од оддел со зададена моментална цена (следува избор на оддел од 01 до 40)
	Мени за рачно внесување на баркод (ном. број). Потврда се прави со истиот тастер.	Регистрирање на продажба на зададен број артикал
		Задавање на продавано количество
	Вон клиентска сметка почеток на СТОПНО сметка	Внесување на слободна цена на артикал
	Регистрирање на процент на зголемување / попуст со програмиран процент	1) Регистрирање на процент на зголемување / попуст со зададен во момента процент 2) Извн клиентски бон: внесување / изнесување на службени суми
 	нјама	Регистрирање на вредносна зголемување / попуст со внесена вредност
	1) (при Пар.20 = НЕ) Плаќање на целата сума во дополн. плаќање 1 2) (при Пар.20 = ДА) Плаќање на целата сума во дополн. вид 1 - 3 следува избор на број плаќање	Плаќање на сума во дополн. вид 1 Плаќање на сума во дополн. вид 1 - 3 следува избор на број плаќање
	1) Плаќање на целата сума во основно плаќање “ВО ГОТОВО” 2) При П13=ДА и покажана сума во валута - Плаќање на целата сума во валута	Плаќање на сума во основен вид плаќање “ВО ГОТОВО”, ако сумата е поголема од пресметаната се пресметува кусур Плаќање на сума во валута, ако сумата е поголема од пресметаната се пресметува кусур

**3.2. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА РАБОТА ВО РЕЖИМ “ПРОДАЖБИ”.
ОГРАНИЧУВАЊА И ЗАБРАНИ**

- ① Со регистрирањето на каква и да е продажба започнува издавањето на клиентска фискална сметка.
- ① Завршувањето на клиентската фискална сметка се прави преку плаќање (едно или повеќе) доволно за покривање на собраната меѓусума.
- ① По започнување на плаќање се дозволени единствено други плаќања или функција “пресметка на меѓусума”.
- ① Проенти на попусти (зголемувања) можат да се прават како над последната продажба, така и над меѓусума. Во вториот случај попустот (зголемувањето) се распределува над продажбите кои ја формираат меѓусумата.
- ① Вредносни попусти (зголемувања) можат да се прават, како над последната продажба, така и над меѓусума. Во вториот случај попустот (зголемувањето) се распределува над продажбите кои ја формираат меѓусумата.
- ① Корекции се можни само преку издавање на „СТОРНО” сметка. Можно е враќање на артикли, само ако има доволна сума во фиоката.
- ① При завршена или незапочната клиентска фискална сметка можат да бидат издадени сметки за службено внесени или изнесени суми .
- ① Некои функции можат да бидат програмски забранети преку соодветниот системски параметар.

3.3. ПРИМЕРИ – РЕДОСЛЕД НА ТАСТЕРИ

3.3.1. Регистрирање на продажби од оддел

Пример: Продажба од оддел од 1 до 5.

Редослед на тастери

Приказ

04

КАФЕ
10.50

Продажба од ОДД. 4 со програмирана цена 10,50. Програмираното име се испишува лево на дисплејот.

8 . 8 01

ОДДЕЛ01
8.80

Продажба од ОДД. 1 со зададена цена 8.80. При немање на програмирано име се испишува “ОДДЕЛ” и бројот на одделот.

Пример: Продажба од оддел од 5 до 8.

Редослед на тастери

Приказ

ФУНК 04

ОДДЕЛ08
1.50

Продажба од ОДД. 8 со програмирана цена 1,50.

8 . 8 ФУНК 02

ОДДЕЛ06
6.80

Продажба од ОДД. 6 со зададена цена 6.80.

Пример: Продажба од оддел од 1 до 40 при ПАР21=ДА

Редослед на тастери

Приказ

04

Оддели
01-40

Продажба од оддели. Се очекува избор на бројот на одделот.

0 4

КАФЕ
10.50

Избор на број оддел. Продажба од ОДД. 4 со програмирана цена 10,50.
Програмираното име се испишува лево на дисплејот.

8 . 8 04

Оддели
01-40

Продажба од оддели со зададена цена 8.80. касата очекува избор на оддел.

2 1

Одд. 21
8.80

Продажба од ОДД. 21 со зададена цена 8.80. При недостиг на програмирано име се испишува "ОДДЕЛ" и бројот на одделот.

3.3.2. Регистрирање на продажби на артикли

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

6 АРТ

ПИВО
3.50

Продажба на Артикал 6 со програмирана цена 3.50. Програмираното име се испишува лево на дисплејот.

6 . 0 4 СТ/Ц

Кол. 1.000
цена 6.04

Задавање на слободна цена 6.04.

1 2 0 2 АРТ

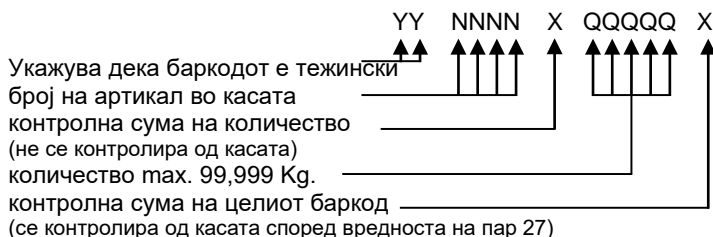
Арт. 01202
6.04

Продажба на Артикал 1202 со слободно зададена цена. При недостиг на програмирано име се испишува броја на артиклот.

3.3.3. Продажба на артикли со помош на баркод скенер

- ▣ Се скенира баркодот на артиклот кој што треба да се продаде и за кој што претходно биле програмирани цена и баркод. При добро читање касата проверува за артикал со таков баркод (номенклатурен број) и при најдено совпаѓање се регистрира продажба на соодветниот артикал. Пред скенирањето е можно да се зададе количество и цена.
- ① Касата поддржува баркодови на артикли по стандардите EAN13, EAN8, UPC-A и UPC-E. Кога се користат единечни баркодове (секој вид артикал има уникатен баркод), тие задолжително се програмираат.
- ① Како посебен случај на EAN13 може да се користи тежински баркод. Овој вид баркод носи во себе информација за бројот на артиклот во касата и количината (до 5 цифри). Баркодови од овој вид не треба да се програмираат како параметри на артиклот. Неопходно е да се програмираат само почетните две цифри, во општите параметри на касата .

Толкувањето на цифрите на баркодот од касата е следното:

3.3.4. Продажба на артикли преку рачно внесување на баркод (номенклатурен број)

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

БК :

Влез во режим за внесување на баркод (номенклатурен број).

380...

БК :
380

Внесување на цифри од баркод (номенклатурен број).

ПИВО
3.50

Потврдување на внесениот баркод (номенклатурен број).

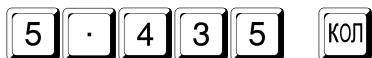
- ① Кога пар.27 НОМ.БРОЈ = ДА, касата ги прима внесените цифри без ограничување за бројот и без контрола на контролна сума. т.е. можна е продажба по номенклатурен број на артикал.

3.3.5. Продажби со множење

Пример: Продажба на ОДД.4 со програмирана цена 10.50 и количество 5.435.

Редослед на тастери

Приказ

Задавање на количество 5.435.

Кол.	5.435
	0.00

КАФЕ	57.07
------	-------

3.3.7. Пресметување и печатење на меѓусума

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

П.СУМА	35.04
--------	-------

Пресметување и печатење на меѓусума 35.04.

3.3.8. Регистрирање на процентни попусти и зголемувања

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

Продажба од ОДД.4 со програмирана цена.

КАФЕ	10.50
------	-------

Процент на зголемување 10% над последната продажба.

Зго*	1.05
КАФЕ	11.55

3.3.9. Регистрирање на вредносни попусти и зголемувања

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

2 0 КОЛ 6 АРТ

ПИВО	70.00
------	-------

Продажба на 20 пар. од Артикал 6 со програмирана цена 3.50.

1 0 ФУНК -

Поп*	10.00
ПИВО	60.00

Вредност на попуст за 10.00 над последната продажба.

3.3.10. Регистрирање на попусти и зголемувања над меѓусума

Пример: Процент на зголемување со зададен процент.

Редослед на тастери

Приказ

МС

П. СУМА	71.55
---------	-------

Пресметување на меѓусума.

2 0 +

Зго*	14.31
П. СУМА	85.86

Процент на зголемување 20% над меѓусумата. Касата автоматски ја пресметува, печати и покажува новата меѓусума..

3.3.11. Плаќање во готово без пресметка на курс

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

П. СУМА	35.04
---------	-------

Пресметување на меѓусума.

ДЕНАРИ	35.04
--------	-------

Плаќање во готово. Дисплејот ја покажува вкупнта сума на завршената сметка.

3.3.12. Дополнителни видови плаќање. Мешано плаќање. Пресметување на курс

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

П. СУМА	85.86
---------	-------

Пресметување и покажување на меѓусума 85,86.

Чек	20.00
ОСТАТОК	65.86

и при параметар 20 = ДА

Задавање на добиена од клиентот сума 20.00 во дополнителен вид плаќање 2. касата го покажува остатокот за плаќање.

ВРАЌАЊЕ	
Денари	4.14

Плаќање во готово со задавање на добиена од клиентот сума 70.00. На дисплејот останува пресметаниот курсур.

3.3.13. Работа со валута. Препресметка на суми. Плаќање. Избор на курсур

- ① При програмиран системски параметар 13 ВАЛУТА = ДА, касата ја менува функционалноста како што следува: во сметката дополнително се печати вкупната сума пресметана во валута и програмираниот курс; се допушта препресметка и визуелизација на пресметана меѓусума во валута; се допушта користење на валута при плаќање .
- По пресметка на меѓусума, со последователно притискање на , е можно пресметка и покажување на сумата во валута и обратно во готово.
- Кога покажаната сума е во валута, со тастерот се остварува плаќање во таа валута.
- Ако пред тоа се внесе сума и таа е поголема од должената се пресметува курсур во готово - тастер , или во валута - тастер .
- Пред да се избере видот на курсур, операторот може да се откаже од плаќањето во валута со притискање на некој друг тастер.
- ① Враќање на курсур во готово е можно само при доволна сума во фиока за тој ден.
- ① При некои вредности на сумите и курсот е можно да се добие разлика од заокружување при пресметувањето.

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

Приказ и печатење на меѓусума 35.04.

П.СУМА 35.04

ДЕНАРИ 35.04

КУРС 1.95583
ЕВРО 17.92

Секое следно притискање на тастерот го превклучува приказот на сумата во валута и обратно во готово. Се визуелизираат програмираните имиња на плаќања.

ВРАЌАЊЕ:
ВКУ 4=ВАЛ

Плаќање на сума 20.00 во валута. Касата очекува избор на вид курсур.

ВРАЌАЊЕ
ДЕНАРИ 4.06

Потврдување на избраниот вид курсур – во готово. Завршување на сметката.

3.3.14. Издавање на “СТОРНО” сметка

- ① Касата има можност да издава СТОРНО сметка за корекција на продажби од претходни фискални сметки или за враќање на рекламирани артикли. Може да се издаде СТОРНО сметка ако има пари во фиоката. Регистрацијата на артиклите се врши на аналоген начин како во фискалните сметки.

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

СТОРНО!

Почеток на „СТОРНО” сметка

ПИВО

70.00

Враќање на 20 пар. од Артикал 6 со програмирана цена 3.50.

3.3.15. Службно внесување и изнесување на суми

① Овие суми се додаваат (изнесуваат) кон вкупната сума за касата и за соодветниот оператор, без да го менуваат реализираниот промет.

Пример:

Редослед на тастери

Приказ

30

Служ. изнесени
30.00

Службно изнесување на сума 30.00.

30

Служ. внесени
30.00

Службно внесување на сума 30.00.

4. ОТЧИТУВАЊЕ НА КАСАТА

- ① Во извештаите на касата има информации за сите продажби, движењето на паричните средства, движењето на залихите по артикли и т.н. Во зависност од избраниот режим се извршува читање и/или нулирање на извештаите на касата.

4.1. ИЗБОР НА РЕЖИМ

- Изборот на режимот се прави со последователно притискање на тастерот , до појавување на дисплејот на името на режимот и внесување на соодветната лозинка за тој режим.

Пример: Избор на режим отчитување и нулирање “Извештаи Z”

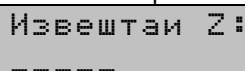
Редослед на тастери

11111

Дисплејот покажува дека касата се наоѓа во режим “Извештаи Z” и очекува избор на извештај. Со тастерот може да биде испечатена помошна информација за можните извештаи и тастерите за нивно стартирање.

Приказ


```
Извештаи Z:  
-----
```



```
Извештај Z  
КОЛ=Help
```

Пример: Избор на режим контролно читање “Извештаи X”

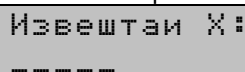
Редослед на тастери

22222

Дисплејот покажува дека касата се наоѓа во режим “Извештаи X” и очекува избор на извештај. Со тастерот може да биде испечатена помошна информација за можните извештаи и тастерите за нивно стартирање.

Приказ


```
Извештаи X:  
-----
```



```
Извештај X  
КОЛ=Help
```

- Некои од извештаите се стартираат директно со притискањето на тастер, други со дополнително мени. Секој од нив е разгледан поодделно.

4.2. ДНЕВЕН ФИНАНСОВ ИЗВЕШТАЈ НА КАСАТА. ИЗВЕШТАЈ ПО ОДДЕЛИ

- Извештајот се стартира со притискање на тастерот ВКУПНО;

① Дневниот финансов извештај е проследен со нулирање и запис во ФМ, кога режимот е “Извештаи Z”, а во овој случај нулирањето е автоматско.

① Информацијата е за периодот од претходниот извештај со нулирање до моментот.

4.3. ИЗВЕШТАЈ ПО ОДДЕЛИ

- Од основното мени на режим “Извештаи Z” со тастер се печати извештајот.
- Потврдување за нулирање на извештајот по оддели се врши со притискање на тастерот . Отказ од нулирање се прави со притискање на на кој да е друг тастер.

4.4. ИЗВЕШТАЈ ПО АРТИКЛИ. ПРЕГЛЕДИ ПО АРТИКЛИ

4.4.1. Извештај по артикли во режим “Извештаи Z”

- Од основното мени на режим “Извештаи Z” со тастер се печати извештајот.
- Потврда за нулирање се вршу со притискањето на тастерот . Отказ од нулирање се прави со притискање на друг *тастер*.

4.4.2. Прегледи по артикли во режим “Извештаи X”

- Од основното мени на режим “Извештаи X” со тастер се влегува во подмени, во кое што се достапни за печатење следните прегледи:

- залиха на артиклите;
- програмирани артикли (оние, за кои што се програмирани име, цена или баркод)
- вкупен промет по артикли

4.5. ИЗВЕШТАЈ ПО ОПЕРАТОРИ. ПРЕГЛЕДИ ПО ОПЕРАТОРИ

4.5.1. Извештај по оператори во режим “Извештаи Z”

- Од основното мени на режим “Извештаи Z” со тастер се печати извештајот.
- Потврда за нулирање се врши со притискање на тастерот . Отказ од нулирањето се прави со притискање на друг *тастер*.

4.5.2. Прегледи по оператори во режим “Извештаи X”

- Во режим “Извештаи X” со притискање на тастер се влегува во подмени, во кое што со нумерички тастер кој е соодветен на број на оператор и тастерот се печати информација за избраниот оператор, а со тастерот за сите оператори.

4.6. ПРИМЕРНИ ИЗВЕШТАИ:

по оддели

по артикли

по оператори

4.7. ИЗВЕШТАИ ОД КОНТРОЛНАТА ЛЕНТА (ЕКТ)

4.7.1. Општа информација

- ① Извештаите од ЕКТ претставуваат печатење на копија на издадените фискални и сторно документи од касата.

① Сите сметки се баферираат во ЕКТ во вид на кој што се испечатени (заглавје, содржина, крај).

① При печатење на сметка од ЕКТ фискалното лого се заменува со текстот “ФИСКАЛНА СМЕТКА” или „СТОРНА СМЕТКА”.

① Сметките за извештај од ФМ не се баферираат во ЕКТ . За удобност и прегледност, кога во зададениот период за печатење на содржината на ЕКТ има сметки за извештаи од ФМ, тогаш за нив се печати само еден ред со текст “ПРЕГЛЕД ФИСКАЛНА МЕМОРИЈА”.

📖 Извештаите од ЕКТ се извршуваат од основното мени на кој и да е режим “Извештаи” со притискање на следните тастери:

- Извештаи од ЕКТ по зададени почетна и крајна дата
- Извештаи од ЕКТ по зададен број блок ФМ на дневни извештаи
- Извештај од ЕКТ по зададени броеви на фискалните сметки или на сторно сметките за избран број на дневен извештај;
- Извештај на целата содржина на ЕКТ

📖 Секој започнат извештај од ЕКТ може да биде прекинат со притискање на тастерот или .

① Извештаите од ЕКТ не се оформени како сметка. Тие имаат заглавје, но завршуваат само со еден одделен ред со дата и часа на печатењето.

① Во извештаите од ЕКТ се печатат и редови, кои укажуваат следените сметки кон кој број на извештај запишан во ФМ припаѓаат.

4.7.2. Примерно печатење на извештај од ЕКТ

Пример: Извештај на ЕКТ од дата 23.03.2016 до дата 25.03.2016

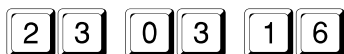
Редослед на тастери

Дисплејот покажува дека касата се наоѓа во режим “Извештаи X” и очекува избор на подрежим.

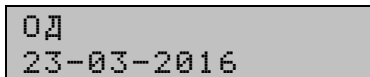
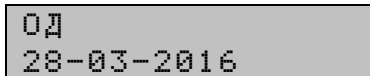
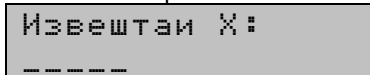

Избор на извештај ЕКТ по зададени почетна и крајна дата на периодот. Касата очекува внесување на почетна дата на периодот. На дисплејот се покажува последната дата од ФМ.

Внесување на почетна дата 23.03.2016.

Приказ

ДО
28-03-2016

Потврда на внесената почетна дата. Касата очекува внесување на крајната дата на периодот.

2 5 0 3 1 6

ДО
28-03-2016

Внесување на крајна дата на периодот 25.03.2016.

ДО
Почекајте...

Потврда на внесената крајна дата и почеток на печатењето на извештајот.

Извештај X
КОЛ=Help

По печатењето на извештајот, касата се враќа во основното мени на режимот за извештаи.

Пример: Извештај од ЕКТ по зададени почетен и краен број на фискална сметка од зададен Z извештај.

Редослед на тастери

MOD MOD

Приказ

Извештаи X:

2 2 2 2 2

Извештај X
КОЛ=Help

Дисплејот покажува дека касата се наоѓа во режим "Извештаи X" и очекува избор на подрежим.

03

ЕСТ Z N
0045

Избор на извештај ЕКТ по зададени почетен и краен број на фискална сметка од зададен Z извештај. Касата очекува внесување на број на Z извештајот. На дисплејот се покажува последниот број Z извештај во ФМ.

0 0 2 5

ЕСТ Z N
0025

Внесување на бројот на Z извештај во кој што се бараните сметки.

ЕСТ ОД ФС N
0015

Се укажува дека ќе се прави извештај на фискалните сметки во избраниот Z извештај. За извештај на сторно сметките се избира . На дисплејот се визуелизира бројот на фискалните сметки (сторно сметките) во извештајот.

0 0 1 0

ЕСТ ДО ФС N
0015

Внесување на почетен број на ФС за извештајот.

ЕСТ ДО ФС N
Почекајте...

Избор на последен број на ФС за извештајот и почеток на печатењето на извештајот.

Извештај X
КОЛ=HeIF

По печатењето на извештајот касата се враќа во основното мени на режимот за извештаи.

5. ИЗВЕШТАИ ОД ФИСКАЛНАТА МЕМОРИЈА

① Во фискалната меморија има информација за собраните промети по даночни групи, оформени како блокови со редни броеви и дати. Освен блоковите за сумите во ФМ се запишуваат и други кои се однесуваат на следните настани: пуштање во употреба; смена на SIM карта; промена во регистрација; промена на даночните стапки; смена на форматот на броевите; нулирање на оперативната меморија (нулиран RAM); Повреден ЕКТ; Смена ЕКТ.

5.1. ИЗБОР НА РЕЖИМ

📖 Извештаите од фискалната меморија се извршуваат во кој и да е од режимите “Извештаи X” или “Извештаи Z”.

5.2. ЗАДОЛЖИТЕЛНИ ИЗВЕШТАИ ОД ФМ

5.2.1. Извештај на ФМ по зададени почетна и крајна дата.

① Можно е печатење на **детален** или **скратен** извештај. Во првиот случај се печати содржината на сите блокови од ФМ, вклучени во зададениот период, одделно за секој блок и вкупните суми за периодот. Во вториот случај се печатат пресметаните суми за периодот.

📖 Се влегува во основното мени на кој да е режим “Извештаи”. Изборот на комбинацијата од тастери покажува дека извештајот ќе биде краток.

Избирањето на комбинацијата од тастери покажува дека извештајот ќе биде детален. Почетната дата се бира од нумеричките тастери во формат ДД-

ММ-ГГ и се потврдува со . Крајната дата се бира од нумеричките тастери во

формат ДД-ММ-ГГ и се потврдува со , со што се стартира извештајот. Се внесуваат само последните две цифри од годината. Касата не допушта внесување на дати покасни од тековната.

Пример: Скратен извештај на ФМ од 01.03.2016 до 31.03.2016

Редослед на тастери

Дисплејот покажува дека касата се наоѓа во режим “Извештаи X” и очекува избор на подрежим.

Избор на скратен извештај по дати. Касата очекува внесување на почетна дата. На дисплејот се покажува датата на последниот дневен извештај запишан во ФМ.

Приказ

Извештаи X:

Извештај X

КОЛ=HeIp

0Д

06-04-2016

0 1 0 1 1 6

Внесување на почетна дата 01.03.2016 година.

0Д
01-03-2016

Потврда на внесената почетна дата. Касата очекува внесување на крајна дата.

3 1 0 3 1 6

Внесување на крајна дата 31.03.2016 година.

Д0
31-03-2016

ЦЕНА

Потврда на внесената крајна дата и почеток на печатењето на извештајот.

Изјава на ФМ
31-03-2016

По печатењето на извештајот, касата се враќа во основното мени на режимот за извештаи.

Извештај X
КОЛ=HELP

5.2.2. Извештај од ФМ по зададени почетен и краен блок

① Можно е печатење на **детален** или **скратен** извештај. Во првиот случај се печати содржината на сите блокови од ФМ вклучени во зададениот интервал, одделно за секој блок и вкупните суми за периодот. Во вториот случај се печатат само вкупните суми за периодот.

📖 Се влегува во основното мени на кој и да е режим “Извештаи”. Бирањето на комбинацијата од тастери **2/МС** покажува дека извештајот ќе биде краток. Бирањето на комбинацијата од тастери **2/МС** покажува дека извештајот ќе биде детален. Почетниот број на блок од ФМ се бира од нумеричките тастери и се потврдува со **КОЛ**. Крајниот број на блок од ФМ се бира од нумеричките тастери и се потврдува со **ЦЕНА**, со што се стартира извештајот. Касата не допушта внесување на број на блок поголем од последниот.

Пример: Детален извештај од ФМ од блок 41 до блок 48

Редослед на тастери

1 2 МС

Избор на детален извештај по број на блокови. Касата очекува внесување на почетен блок. На дисплејот се покажува бројот на последниот блок од ФМ.

0041

Внесување на почетен блок 41.

Приказ

От N
0050

0Д N
0041

ДО
0050

Потврда на внесениот почетен број на блок. Касата очекува внесување на краен број на блок.

0048

ДО
0048

Внесување на краен број на блок 48.

Изјава на ФМ
0041

Потврда на внесениот краен број на блок и почеток на печатењето на извештајот.

Извешта X
1,2 ST 4-6 TTL

По печатењето на извештајот касата се враќа во основното мени на режимот за извештаи.

5.3. СЛУЖБЕНИ ИЗВЕШТАИ ОД ФМ

① Службените извештаи по суштина се еднакви со задолжителните кратки извештаи со разлика дека не се печатат бројот и датите на блоковите од ФМ туку само прометите и специјалните настани. Видот на издадениот документ е “СЛУЖБЕНА СМЕТКА”.

☞ Редоследот на тастери за стартирање на извештаите е ист: 11 или 12 , а место тастерот се користи тастерот .

Примери за детален и краток извештај од ФМ:

Пример за детален извештај од ФМ
по блокови

пример за краток извештај од ФМ
по дати

6. ХАВАРИСКИ СИТУАЦИИ ПРИ РАБОТА со касата

Касата ја контролира коректноста на податоците во оперативната и фискалната меморија.

6.1. ГРЕШКА ВО ОПЕРАТИВНАТА МЕМОРИЈА НА КАСАТА “НУЛИРАН РАМ”

- ① Во случај на некоректни податоци во ОМ, на дисплејот (и на принтерот) се испишува порака **ГРЕШКА ВО МЕМОРИЈАТА**, по што касата бара од операторот да ја сетира тековната дата и час.
- ① Не може да биде сетирана дата помала од таа на последниот извештај запишан во ФМ;
- ① При обид за сетирање на дата поголема за еден ден од тековната, се бара потврда преку повторно внесување.
- На дисплејот се покажува датата на последниот запис во фискалната меморија. Се внесува датата во формат ДД-ММ-ГГ и се потврдува со . Се внесуваат само последните две цифри од годината. При коректно внесена дата се преминува кон внесување на час. Часот се внесува во формат ЧЧ-ММ и се потврдува со . Новите дата и час се печатат.
- ① **Внимание!!!** По нулирање на меморијата сите параметри на касата се враќаат од EEPROM меморијата. При неисправна EEPROM меморија параметрите се враќаат по подразбирање. По потреба тие треба да бидат препрограмирани.

6.2. ГРЕШКИ ВО ФИСКАЛНАТА МЕМОРИЈА НА КАСАТА

- ① Во случаите на најдена грешка во фискалната меморија на дисплејот се испишува порака од вид покажан подолу, при што **касата е блокирана до интервенција на сервисер**.

Табела со видовите грешки во фискалната меморија:

Порака на дисплејот	Значење
Фискална грешка Погрешна CRC	Грешна контролна сума во блок од фискалната меморија
Фискална грешка Неуспешен сним.	Грешка при запис во ФМ
Фискална грешка Целосно меморија	ФМ е полна
Фискална грешка Недостасува ФМ	Нема ФМ
Фискална грешка Погрешна ФМ	Грешка при читање на ФМ
Фискална грешка Лимит RAM reset	Исцрпен лимит на блокови во ФМ за нулиран RAM и избришан ЕКТ. Максимум 50 записи.
Фискална грешка Лимит дец. точка	Исцрпен лимит на блокови во ФМ за смена на децималната точка. Максимум 50 записи.
Фискална грешка Лимит дан. проц.	Исцрпен лимит на блокови во ФМ за смена на даночните проценти. Максимум 30 записи.

7. ГРЕШКИ И БЛОКИРАЊА ПРИ РАБОТА со касата

- ① Во процесот на нормална работа со касата можни се грешки од неправилна манипулација, преполнување или други блокирања.

7.1. ПОРАКИ ИСПИШУВАНИ НА ДИСПЛЕЈОТ НА КАСАТА

Порака на дисплејот	Ситуација	Значење	Начин за отстранување
ЗАБРАНЕТО	продажба по оддел	1) нема цена или дан. група е забранета 2) П17=ДА	притиснете C започнете друга операција
ЗАБРАНЕТО	продажба по артикал	нема цена или дан. група е забранета,	притиснете C започнете друга операција
ЗАБРАНЕТО	внесување сл. цена	определена е работа без слободна цена П15=ДА,	притиснете C започнете друга операција
НЕОТКРИЕН ВАРКОД	продажба на артикал со баркод	нема артикал со таков баркод	притиснете C започнете друга операција
-Количина	продажба на артикал	залихата на артиклот е недоволна	Во режим "Програмирање" задајте нова залиха за дадениот артикал или определете работа без контрола на залиха
! Претекување !	регистрација во режим "Продажби"	сумата е поголема од максимално допустимата	натиснете C започнете друга операција
Претек. тампон	регистрација во режим "Продажби"	Достигнат е максималниот број регистрации во сметката	Завршете ја сметката со саканиот вид плаќање
Внесете сума!	завршување на сметка	касата очекува задолжително внесување на сума	Завршете ја сметката во саканиот вид плаќање, а пред тоа внесете сума
-Сума	службено изнесување на суми; враќање на кусур	нема доволна сума од зададенија вид плаќање	притиснете C започнете друга операција
!ИЗВЕШТАЈ Z:VKU!	работа во режим "Продажби"	препълнена сума во дневен извештај	направете извештаја во режим "Извештаи Z" со тастер Z
!ИЗВЕШТАЈ Z: 4!	работа во режим "Продажби"	препълнена сума во извештај оддели	направете извештаја во режим "Извештаи Z" со тастер 4
!ИЗВЕШТАЈ Z: 5!	работа во режим "Продажби"	преполнета сума во извештај артикли	направете извештај во режим "Извештаи Z" со тастер 5
!ИЗВЕШТАЈ Z: 6!	работа во режим "Продажби"	преполнета сума во извештај оператори	направете извештај во режим "Извештаи Z" со тастер 6
Г 0.00 или Р 0.00	во режим "Продажби" и П10=ДА, П11=НЕ	просрочено време за одговор од компјутерот во режим "ON-LINE" водечка е касата	проверете ја исправноста на интерфејсниот кабел и состојбата на комуникационата програма

Line Error X	во режим комуникации со компјутер	логичка грешка во комуникацијата	проверете ја исправноста на интерфејсниот кабел
--------------	-----------------------------------	----------------------------------	---

7.2. ПОРАКИ ЗА ГРЕШКИ И БЛОКИРАЊА, ПЕЧАТЕНИ НА ПРИНТЕРОТ

Порака на принтерот	Значење	Неопходни дејствија
ПАД НА НАПОН	Пад на напонот за време на печатење или при отворена сметка	касата ја завршила започнатата операција
ВНИМАНИЕ ! СЛОБОДНИ XX ЗАПИСИ !	Остануваат XX записи во ФМ	Осигурете навремена замена на фискалната меморија
ФИСКАЛНА МЕМОРИЈА Е ПОЛНА !	Фискалната меморија е полна и е достапна само за читање. Не е можно да бидат регистрирани повеќе продажби со касата	Фискалната меморија треба да биде земенета
ГРЕШКА ВО МЕМОРИЈАТА	Нулирана оперативна меморија RAM	Сетирајте дата и час; препрограмирајте ја касата; обратете се на сервис
ГРЕШНА КОНТРОЛНА СУМА	Грешна контролна сума во блок од фискалната меморија	Обратете се на сервис

7.3. БЛОКИРАЊА ПРИ ПРОГРАМИРАЊЕ

- ① Касата не дозволува препрограмирање на некои вредности и параметри пред извршување на извештаи со нулирање или исполнет друг услов. Списокот на тие вредности и параметри е даден во табелата:

Промена на параметар	Неопходни услови
П05 (децимални / цели)	Нулирани сите извештаи на касата
П13 (работа со валута)	Нулиран дневен финансов
Даночни стапки	Нулиран дневен финансов
Плаќања	Нулиран дневен финансов
Име и даночна група на оддел (само за тие кои имаат промет)	Нулиран извештај оддели
Име и даночна група на артикал (само за кои има промет)	Нулиран извештај артикли
Цена на артикал (за кој што има промет) при системски параметар П15=ДА	Нулирани дневен финансов; артикли
Број на оператори	Нулиран извештај оператори
Враќање на параметри по подразбирање	Нулирани сите извештаи на касата

ЗАБЕЛЕШКИ:
